

મૂલ્યાંકન અહેવાલ

IFCના ઓડિટ માટે CAO મૂલ્યાંકન

CAO અનુપાલન

CAO સંદર્ભ કોડ

27 જુલાઈ 2012

કોસ્ટલ ગુજરાત પાવર લિ.

ભારત

નીચેનાનો કેસ

માછીમાર અધિકાર સંઘર્ષ સંગઠન (MASS)

સાર

આ મૂલ્યાંકનનો સંબંધ કોસ્ટલ ગુજરાત પાવર લિ. (CGPL)માં IFCનાં રોકાણ સાથે છે જે જે ગુજરાત, ભારતમાં 4000MWનું કોલસાથી સંચાલિત પાવર સ્ટેશન છે. ફરિયાદ માછીમાર અધિકાર સંઘર્ષ સંગઠન (MASS) દ્વારા કરવામાં આવી હતી જે પ્રોજેક્ટની આસપાસની જગ્યામાં માછીમાર સમૂહનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. ફરિયાદનો સંબંધ આજીવિકા અને પર્યાવરણ પર પ્લાન્ટની કથિત અને અંદાજિત વિપરીત અસરો સાથે છે.

ફરિયાદ અને સંબંધિત દસ્તાવેજોની સમીક્ષા કર્યા બાદ CAO નિષ્કર્ષ કાઢે છે કે ફરિયાદીઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા ઘણાં મુદ્દાઓથી પૂછપરછ કરવી યોગ્ય બને છે. આમ, પોતાની સંચાલનની માર્ગદર્શિકાઓ પ્રમાણે, CAO IFCના સામાજિક અને પર્યાવરણીય દેખાવ માટે સંદર્ભની શરતો વિકસાવશે, ખાસ કરીને:

- CGPLના પર્યાવરણીય અને સામાજિક (E&S) મૂલ્યાંકનોની સમીક્ષા કરવામાં IFCએ પૂરતી તકેદારી લીધી છે કે કેમ;
- IFCએ તેની E&S સમીક્ષામાં અદાણી પાવર અને મુંદ્રા વેસ્ટ પોર્ટની સંચયી અસરો અંગે પૂરતી વિચારણા કરી હતી કે કેમ;
- પ્રોજેક્ટ માટે સમુદાય સહકારનું IFCનું મૂલ્યાંકન પૂરતું હતું કે કેમ;
- ફરિયાદીઓની સીઝનલ માછીમારીની વસાહતો અને માછલી સૂકવવાનાં વિસ્તારો સાથેના સંબંધમાં દેખાવ ધારાધોરણ 5 યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યું છે કે કેમ;
- દેખાવ ધારાધોરણ 1માં સ્થાપિત વિશેષતા માટેની જરૂરિયાતોનું પાલન કરતાં એક્શન પ્લાનનો મુસદ્દો ઘડવા અંગે IFCએ CGPLને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું છે કે કેમ;
- નિયામક અને ઋણદાતાની E&S જરૂરિયાતો પર CGPLનાં રિપોર્ટિંગની પોતાની સમીક્ષામાં પૂરતી કાળજી લીધી હતી કે કેમ;
- પ્રોજેક્ટના નિરીક્ષણમાં ઓળખાયેલી E&Sની સમસ્યાઓના નિવારણ માટે ગ્રાહક સાથે પ્રવૃત્ત થવામાં IFC પૂરતું અગ્રસક્રિય છે કે કેમ;
- પર્યાવરણીય અને સામાજિક પરિણામોની વ્યાખ્યા આપવાની સાથે ઝડપી ઔદ્યોગિક વિકાસમાંથી પસાર થવાની પ્રક્રિયામાં હોય તેવા ક્ષેત્રોમાં પ્રોજેક્ટ્સ સાથે સંબંધિત E&S જોખમોનું કઈ રીતે નિયમન કરવું તેના પર IFCની નીતિઓ અને વિધિઓ સ્ટાફને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે કે કેમ.

વિષયવસ્તુ

1. CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયાનું વિવરણ
2. પૃષ્ઠભૂમિ
3. ફરિયાદનો સાર
4. મુદ્દા પ્રમાણે ચર્ચા અને તારણો
5. CAOનો નિર્ણય

CAO વિશે

CAOનું મિશન એ ન્યાયી, વિશ્વાસપાત્ર અને અસરકારક સ્વતંત્ર અવલંબન વ્યવસ્થા તરીકે સેવા આપવાનું અને IFC અને MIGAની પર્યાવરણીય અને સામાજિક જવાબદારી સુધારવાનું છે.

CAO (ઓફિસ ઓફ કમ્પ્લાયન્સ એડવાઈઝર/ઓમ્બ્ડ્ઝમેન) એ સ્વતંત્ર હોદ્દો છે જે વર્લ્ડ બેન્ક ગ્રુપના પ્રમુખને સીધો અહેવાલ આપે છે. CAO વર્લ્ડ બેન્ક ગ્રુપની બે ખાનગી ક્ષેત્રની અગ્રણી પાંખો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સ દ્વારા અસરગ્રસ્ત સમુદાયો તરફથી મળતી ફરિયાદોની સમીક્ષા કરે છે: ઈન્ટરનેશનલ ફાયનાન્સ કોર્પોરેશન (IFC) અને મલ્ટીલેટરલ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ગેરન્ટી એજંસી (MIGA).

CAO વિશે વધુ માહિતી માટે કૃપા કરીને મુલાકાત લો www.cao-ombudsman.org

1. CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયાનો ચિતાર

જ્યારે CAOને IFC અથવા MIGA પ્રોજેક્ટ વિશે ફરિયાદ મળે છે ત્યારે, ફરિયાદ પ્રથમ CAOની વિવાદ નિવારણ શાખા, CAO ઓમ્બ્ડ્સમેનને મોકલવામાં આવે છે જે યોગ્ય હોય તો સાનુકૂળ સમાધાનો દ્વારા ફરિયાદનો ઝડપી અને અસરકારક રીતે પ્રતિસાદ આપવા કામ કરે છે. જો CAO ઓમ્બ્ડ્સમેન એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે પક્ષકારો સાનુકૂળ નિવારણ સુધી પહોંચવા માટે ઈચ્છુક કે સક્ષમ નથી તો કેસ મૂલ્યાંકન અને સંભવિત ઓડિટ માટે CAOની અનુપાલન શાખા, CAO કમ્પ્લાયન્સને મોકલવામાં આવશે.

CAO અનુપાલન ઓડિટના સંદર્ભમાં, મુદ્દો એ છે કે:

- પ્રોજેક્ટના વાસ્તવિક સામાજિક કે પર્યાવરણીય પરિણામો IFC/MIGAની સામાજિક અને પર્યાવરણીય નીતિની જોગવાઈઓની ઈચ્છિત અસર સાથે સુસંગત છે કે વિરોધાભાસી છે; અથવા
- મૂલ્યાંકન અથવા નિરીક્ષણનાં ભાગરૂપે સામાજિક કે પર્યાવરણીય મુદ્દાઓનું સમાધાન કરવામાં IFC/MIGANE મળતી નિષ્ફળતા એવા પરિણામોમાં પરિણમી છે જે નીતિની જોગવાઈઓની ઈચ્છિત અસરથી વિરોધાભાસી છે.

IFC અને MIGA અનુપાલનમાં છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે લાગુ પડતી નીતિની જોગવાઈઓ અને સંબંધિત માર્ગદર્શિકાઓ અને વિધિઓના ઉપયોગનું મૂલ્યાંકન કરવા સાથે અનુપાલન ઓડિટનો સંબંધ છે. અનુપાલન ઓડિટિંગનું પ્રાથમિક ધ્યેય IFC અને MIGA પર છે પરંતુ પ્રાયોજકની ભૂમિકા પર પણ વિચાર કરવામાં આવી શકે છે.

પૂરા ઓડિટની જરૂર છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે CAO અનુપાલન પ્રથમ અનુપાલન મૂલ્યાંકન કરે છે.

અનુપાલન મૂલ્યાંકન અને ત્યારબાદ થતાં કોઈપણ ઓડિટ ફરિયાદ સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ સુધી મર્યાદિત છે. CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકન દરમિયાન સ્પષ્ટતા માંગી શકે છે, પરંતુ ફરિયાદ સાથે સંબંધિત અને CAO દ્વારા કરવામાં આવેલા મૂલ્યાંકન દરમિયાન ઓળખવામાં આવેલા મુદ્દાઓથી દૂરના વિસ્તરણને સ્વીકારશે નહીં.

મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયાને માર્ગદર્શન આપવા માટે, CAO ઘણાં માપદંડો લાગુ કરે છે. અનુપાલન ઓડિટ હાથ ધરવા માટેના મૂલ્યનું પરીક્ષણ કરવા માટેના શ્રેણીબદ્ધ પ્રશ્નો તરીકે આને ઘડવામાં આવે છે.

- પ્રોજેક્ટના પરિણામે હાલમાં કે ભવિષ્યમાં મહત્વપૂર્ણ વિપરીત સામાજિક અને પર્યાવરણીય પરિણામ (મો)નો પુરાવો છે?

- નીતિ કે અન્ય ઓડિટ માપદંડોનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી અથવા યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યા નથી તેવા કોઈપણ નિર્દેશો છે?
- IFC/MIGAની જોગવાઈઓનું અનુપાલન થયું હોય કે ન થયું હોય પરંતુ તે પૂરતાં સ્તરનું રક્ષણ પૂરું પાડવામાં નિષ્ફળ ગઈ હોય તેવું સૂચવતો કોઈ પુરાવો છે?
- અનુપાલન ઓડિટ સમીક્ષા હેઠળના પ્રોજેક્ટમાં બહેતર સામાજિક અને પર્યાવરણીય પરિણામોની સાર્થકતાને સમર્થન આપવાની શક્યતા હોય તે કારણે અથવા અનુપાલન ઓડિટ એવી માહિતી કે તારણો આપી શકે જે જેનાથી ભાવિ પ્રોજેક્ટ્સમાં નીતિઓ (કે અન્ય ઓડિટ માપદંડ)ને લાગુ કરવા અંગે વધુ સારી માહિતી આપી શકે તે કારણે ઓડિટના મૂલ્ય માટેની કોઈ દલીલ છે?

ચિંતાઓની યોગ્યતા સમજવા માટે, પોતાને/તેમને પ્રોજેક્ટના દેખાવ અંગે ખાતરી આપવા માટે IFCએ કયા માપદંડનો ઉપયોગ કર્યો, આ માપદંડ સાથે IFCએ ખુદને અનુપાલન અંગે કઈ રીતે ખાતરી આપી અને સામાન્ય રીતે ઓડિટ એ યોગ્ય પ્રતિસાદ છે કે કેમ તે સમજવા માટે મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયાના ભાગરૂપે CAO કમ્પ્લાયન્સ સંબંધિત દસ્તાવેજોની સમીક્ષા કરી હતી અને IFC પ્રોજેક્ટ ટીમ તથા અન્ય સંબંધિત પક્ષકારો સાથે ચર્ચાઓ યોજી હતી. પ્રોજેક્ટનાં દસ્તાવેજોને પહોંચ પૂરી પાડવા ઉપરાંત, IFC ટીમે CAOની પૂછપરછને વિગતવાર લેખિત પ્રતિસાદો પૂરા પાડ્યા હતાં.

અનુપાલન મૂલ્યાંકન પૂરું કરવામાં આવ્યા બાદ, CAO બે વિકલ્પોમાંથી એકની પસંદગી કરી શકે છે: કેસ બંધ કરવો અથવા અનુપાલન ઓડિટ શરૂ કરવું.

CAO વર્લ્ડ બેન્ક ગ્રુપના પ્રમુખ, વર્લ્ડ બેન્ક ગ્રુપના બોર્ડ, IFC અને MIGAના વરિષ્ઠ મેનેજમેન્ટ અને જનતાને તેના નિર્ણય વિશે લેખિતમાં જાણ કરવા માટે CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકનના તારણો અને નિર્ણયની મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં રિપોર્ટ કરશે અને જાહેર કરશે.

જો CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકનના પરિણામે અનુપાલન ઓડિટ શરૂ કરે તો CAOની સંચાલનની માર્ગદર્શિકાઓ પ્રમાણે CAO ઓડિટ માટે સંદર્ભની શરતો નક્કી કરશે.

2. પૃષ્ઠભૂમિ

ભારત સરકારનાં અલ્ટ્રા મેગા પાવર પ્રોજેક્ટનાં ભાગરૂપે ગુજરાત, કોસ્ટલ ગુજરાત પાવર લિ. (CGPL) ભારતનાં કચ્છ જિલ્લામાં મુંદ્રા બંદર શહેર ખાતે 4000 MWથી વધુની ક્ષમતા ધરાવતો સુપરક્રિટિકલ કોલસા

ચાલિત પાવર પ્લાન્ટનું¹ નિર્માણ કરવાની પ્રક્રિયામાં છે (પ્રોજેક્ટ). CGPLની પ્રાયોજકતા ટાટા પાવર કંપની લિ. (ટાટા પાવર)ની છે જેણે નિર્માણ, માલિકી અને સંચાલનનાં આધાર પર 100 ટકા CGPL હસ્તગત કરી હતી. માર્ચ 2012માં CGPLએ પોતાના પાંચ 800 MW યુનિટ્સમાંથી પ્રથમના સફળતાપૂર્વક શરૂઆતની જાહેરાત કરી હતી. બીજો યુનિટ ઓગસ્ટ 2012 સુધીમાં શરૂ થવાનું ગોઠવાયું છે.

પ્રોજેક્ટ ભારતની બૃહદ ઊર્જા વ્યૂહરચનાના સંદર્ભમાં વિકસાવવામાં આવી રહ્યો છે જે માટે વર્ષ દીઠ 8 ટકાનો વૃદ્ધિ દર જાળવી રાખવા માટે 2017 સુધીમાં ઊર્જા નિર્માણ ક્ષમતામાં 160,000 MWનાં વધારાની માંગ છે. CGPL એ ઘણાં મોટાં ઊર્જા પ્રોજેક્ટ્સમાંનો એક છે જેને ભારત સરકારનાં અલ્ટ્રા મેગા પાવર પ્રોજેક્ટ (UMPP) હેઠલ ઉત્તેજન આપવામાં આવી રહ્યું છે. UMPP પ્લાન્ટ તરીકે પાવર ફાયનાન્સ કોર્પોરેશને (સરકારી કંપની) ઉપયોગમાં લેવામાં આવનાર પ્રોજેક્ટ સાઈટ, ટેકનોલોજી અને બળતણનાં પ્રકારની પસંદગી કરી તેમજ પ્લાન્ટ માટે જરૂરી પ્રારંભિક મંજૂરીઓ મેળવી હતી. 2007માં ભાવ આધારિત સ્પર્ધાત્મક બિડિંગ દ્વારા પ્રોજેક્ટ ટાટા પાવરને એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો. લાંબા ગાળાનાં 25 વર્ષનાં ટેક ઓર પે પાવર પરચેઝ એગ્રીમેન્ટ દ્વારા પશ્ચિમ અને ઉત્તર ભારતનાં વિસ્તારોમાં પાંચ અલગ રાજ્યોની યુટિલિટીને વેચાણ માટે વીજળી પેદા કરવી એ પ્રોજેક્ટનો આશય છે.

પ્રોજેક્ટનાં કુલ ખર્ચનો અંદાજ US\$4.14 અબજ છે જે પૈકી IFC સીધી સિનિયર લોનનાં સ્વરૂપમાં US\$450 મિલિઅન આપી રહ્યું છે. પ્રોજેક્ટને IFCના પર્યાવરણીય અને સામાજિક વર્ગ A ફાળવવામાં આવ્યો છે જેનો અર્થ એ છે કે તેની મહત્વપૂર્ણ વિપરીત સામાજિક અને/અથવા પર્યાવરણીય અસરો છે જે વિવિધ, અપ્રતિવર્તી અથવા અભૂતપૂર્વ છે.

CAOને CGPLમાં IFCનાં રોકાણ વિશેની ફરિયાદ જૂન 2011માં માછીમાર અધિકાર સંઘર્ષ સંગઠન - ધ એસોસિએશન ફોર ધ સ્ટ્રગલ ફોર ફિશરવર્ક્સ રાઈટ્સ (MASS) દ્વારા કરવામાં આવી હતી જે પ્રોજેક્ટની આસપાસની જગ્યામાં માછીમાર સમૂહનું (ફરિયાદીઓ) પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. જાન્યુઆરી 2012ની તારીખ ધરાવતાં પોતાના મૂલ્યાંકન અહેવાલ પ્રમાણે, CAO ઓમ્બ્ડ્સમેને નિર્ધારિત કર્યું હતું કે તે ફરિયાદો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓના નિવારણને સરળ બનાવવા માટે તે સક્ષમ નથી. આમ CAO ઓમ્બ્ડ્સમેને ફેબ્રુઆરી 1, 2012નાં રોજ મૂલ્યાંકન અને સંભવિત ઓડિટ માટે ફરિયાદ CAO અનુપાલનને મોકલી હતી.

ફરિયાદના સંદર્ભમાં મહત્વપૂર્ણ હકીકત એ છે કે મુંદ્રાની ફરતેનો દરિયાઈ કાંઠો ઝડપી ઔદ્યોગિક પરિવર્તનમાંથી પસાર થઈ રહ્યો છે. આમાં, CGPL પાવર પ્લાન્ટના નિર્માણ ઉપરાંત, અદાણી ગ્રુપના મુંદ્રા પોર્ટ અને સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન (MPSEZ)ના વિકાસને સમાવિષ્ટ કરે છે જેમાં પ્રવર્તમાન બંદર સુવિધાઓના મહત્વપૂર્ણ વિસ્તરણ અને 4620MWના કોલસા સંચાલિત પાવર પ્લાન્ટ (અદાણી પાવર)ના નિર્માણનો સમાવેશ થાય છે.

¹ સુપરક્રિટિકલ કોલસા સંચાલિત વીજળી પ્લાન્ટ્સ પરંપરાગત સબક્રિટિકલ કરતાં વધારે તાપમાન પર સંચાલન કરે છે અને આમ વધારે કાર્યક્ષમ રીતે અને ઓછા GHG ઉત્સર્જનો સાથે વીજળી પેદા કરે છે.

3. ફરિયાદનો સાર

ફરિયાદીઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓનો સાર નીચે પ્રમાણે આપી શકાય:

- a) પ્રોજેક્ટની તૈયારી દરમિયાન પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકો તરીકે ફરિયાદીઓને ઓળખવામાં નિષ્ફળતા;
- b) સીઝનલ વસાહતો અને માછલી સૂકવવાના વિસ્તારો અને અંત:ભરતીના વિસ્તારમાંથી માછીમાર લોકોનું ભૌતિક અને આર્થિક વિસ્થાપન;
- c) માછલી સૂકવવા પર અને સાર્વજનિક સ્વાસ્થ્ય પર કોલસાની રાખ અને અન્ય હવાજન્ય પ્રદૂષણની અસર;
- d) વન્સ થ્રૂ ફ્લિંગ સિસ્ટમ ઊભી કરવાનાં નિર્ણય સાથેના સંબંધમાં રાષ્ટ્રીય નિયમો સાથે અનુપાલન;
- e) મેન્ગ્રોવના નાશના કારણે સામુદ્રિક પર્યાવરણ અને માછલીનાં સ્ટોકમાં લાંબા ગાળાના ઘટાડા પરની અસરો; અને પ્લાન્ટનું નિર્માણ / સંચાલન (ખાસ કરીને ફ્લિંગ સિસ્ટમ);
- f) મુંદ્રા બંદરના વિસ્તરણને સંબંધિત વિકાસ તરીકે ગણવામાં અથવા સંબંધિત વિકાસની સંચયી અસરોના સંદર્ભમાં રોકાણ તરીકે ગણવામાં નિષ્ફળતા;
- g) વધારાના આજીવિકા સમૂહો, જેમ કે ચારો ચરનારા અને મીઠાનાં અગરના કામદારો પરની અસરો કે જે યોગ્ય રીતે ઓળખવામાં આવી ન હતી અથવા ઘટાડવામાં આવી ન હતી;
- h) પ્રોજેક્ટનાં દસ્તાવેજોમાં જેની આગાહી કરવામાં આવી હતી તેનાથી આગળ વીજળીના ખર્ચમાં વધારાઓની સામાજિક અસરો;
- i) E&S અસર ઓછી કરવા માટેનાં ટેકનિકલ રીતે અને નાણાંકીય રીતે અનુકૂળ વિકલ્પો પર વિચાર કરવામાં નિષ્ફળતા;
- j) પ્રોજેક્ટનાં E&S પાસાંઓનાં IFC દ્વારા નીરિક્ષણની પર્યાપ્તતા.

4. મુદ્દા દ્વારા ચર્ચા અને તારણો

- a) પ્રોજેક્ટની તૈયારી દરમિયાન પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકો તરીકે ફરિયાદીઓને ઓળખવામાં નિષ્ફળતા.

ફરિયાદીઓ ભારપૂર્વક કહે છે કે પ્રોજેક્ટની તૈયારીની સાથે થયેલી સામાજિક અને પર્યાવરણીય મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયાઓમાં માછીમાર લોકોના હિતોની પૂરતી વિચારણા કરવામાં આવી ન હતી. તેઓ દલીલ કરે છે કે પ્રોજેક્ટની વિવિધ સામાજિક અને પર્યાવરણીય અસરના મૂલ્યાંકનોમાં પ્લાંટ પાસે કાંઠા પરની સીઝનલ વસાહતોમાં રહેતા માછીમાર સમુદાયોની અવગણના કરવામાં આવી છે અને અંત:ભરતીનાં વિસ્તારો અને ખાડીમાં પરંપરાગત હાથ અને જીલ નેટ ફિશિંગના મહત્વને નજર અંદાજ કરવામાં આવ્યું છે. ફરિયાદીઓએ ત્રણ ગામો, ત્રાગડી, નવીનાલ/કુટડી અને મોઢવા અને સંબંધિત સીઝનલ માછીમારી વસાહતોને પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત તરીકે ઓળખ્યા છે.

IFC પ્રોજેક્ટ ફાઈલમાં 2006થી શરૂ કરીને ગામવાસીઓ અને ચૂંટાયેલા અધિકારીઓ સાથેના વિવિધ વિચારવિમર્શની નોંધ છે. એપ્રિલ 2008માં IFC ફંડની પ્રતિબદ્ધતા પહેલા ગ્રામ્ય સ્તરના વિચારવિમર્શનું કેન્દ્ર બેઝલાઈન સોશિયલ ઈમ્પેક્ટ અસેસમેન્ટ (BSIA)માં વ્યાખ્યાયિત ત્રણ પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત ગામો, ટુંડા, મોટા કંદાગરા અને નાના ભાડિયા પર હતું, જો કે માછીમાર સમુદાયોનાં કેટલાંક પ્રતિનિધિઓ સાથે પ્રારંભિક વિચારવિમર્શની પણ નોંધ કરવામાં આવી છે.² BSIAમાં માછીમાર સમુદાયોની ઓળખ "પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત સમુદાય સંસાધન વપરાશકર્તાઓ" તરીકે કરવામાં આવી છે. BSIA માછીમારો પર પ્રોજેક્ટની પરોક્ષ અસરો સ્વીકારે છે પરંતુ ચોક્કસ માછીમાર સમુદાયો અથવા ચોક્કસ અસરોની ઓળખ કરવામાં આવી નથી. સંબંધિત લઘુકરણ ઉપાયોનું વર્ણન સામાન્ય રીતે નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવે છે: "પ્રોજેક્ટની પ્રવૃત્તિઓ અને સમુદાય વિકાસ પ્લાન તેમના માટે આજીવિકાના યોગ્ય વિકલ્પો ઓળખશે અને તેમના સ્થાનાંતરને અનુકૂળ બનાવશે" (BSIA (2007) પાન 38).

એક વખત આઉટફોલ ચેનલનું સ્થાન નક્કી કરવામાં આવ્યા બાદ, IFC પ્રોજેક્ટ ફાઈલ અંત:ભરતી વિસ્તાર (ખાસ કરીને ત્રાગડી અને મોઢવા)નો ઉપયોગ કરીને CGPL અને માછીમાર સમુદાયો વચ્ચે વિચારવિમર્શની નોંધ કરે છે. ત્રાગડી અને મોઢવામાં માછીમાર પરિવારો માટે લઘુકરણ, વળતર અને આજીવિકાના જે ઉપાયો કરવામાં આવ્યા છે તેની પણ નોંધ છે.

બૃહદ સમુદાય સહકાર (BCS)નાં IFC દ્વારા મૂલ્યાંકન 2008નાં પ્રારંભમાં કરવામાં આવ્યું હતું. BCS મેમો 14 માર્ચ 2008નાં રોજ પૂરો થયો હતો. ક્ષેત્ર મુલાકાતો અને ગ્રાહક દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા દસ્તાવેજની સમીક્ષાના આધારે, BCS મેમો જણાવે છે કે CGPLએ પ્રોજેક્ટ્સની અસરો અને લાભો વિશે અસરગ્રસ્ત સમુદાયો સાથે સક્રિયપણે અને અસરકારક રીતે વિચારવિમર્શ કર્યો છે અને તેમની જાગૃતિ વધારી છે. તેમાં લઘુકરણ માળખાનો પણ સંદર્ભ છે જે પશુપાલન પર આધારિત ઘરો સહિતના અસરગ્રસ્ત સમુદાયોની ચાવીરૂપ ચિંતાઓ

² દાખલા તરીકે: સપ્ટેમ્બર 2006માં જાહેર સુનાવણીની નોંધો માછીમારી સાથે સંબંધિત બે પ્રશ્નોના સંદર્ભ આપે છે, જો કે ત્રાગડી, નવીનાલ/કુટડી અથવા મોઢવા ગામોમાંથી સહભાગિતા નોંધાઈ નથી; BSIA (2007) સાત ગામવાસીઓને સમાવતી કુટડી બંદર (હાર્બર) ખાતે બે કલાકની એક બેઠકની નોંધો પણ ઉમેરે છે.

અંગે વાત કરે છે, જેમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે અસરગ્રસ્ત સમુદાયોને આ માળખું સ્વીકાર્ય છે. BCS મેમોમાં માછીમાર સમુદાયોનો વિશેષપણે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.

સંબંધિત IFC સામાજિક અને પર્યાવરણીય જરૂરિયાતોમાં આનો સમાવેશ થાય છે: (i) દેખાવનું ધારાધોરણ 1 (PS1) જે એવી પ્રક્રિયાઓ નક્કી કરે છે જે પર્યાવરણીય અને સામાજિક અસરોનું મૂલ્યાંકન અને નિયમન કરવા માટે ગ્રાહકો અમલી કરે તેવી અપેક્ષા છે; અને (ii) આ વર્ગ Aનો પ્રોજેક્ટ હોવાથી, પોતાને એ ખાતરી આપવી એ IFCની જવાબદારી છે કે ગ્રાહકના સમુદાય સમાવેશમાં મુક્ત, પૂર્વ સૂચિત વિચારવિમર્શ સામેલ થાય જે અસરગ્રસ્ત સમુદાયોમાં પ્રોજેક્ટ માટે વ્યાપક સમુદાય સમર્થન તરફ દોરી જાય.³

CGPLના સામાજિક અને પર્યાવરણીય મૂલ્યાંકનોનું મૂલ્યાંકન કરવામાં IFCએ પૂરતી તકેદારી લીધી છે કે કેમ તે અંગેના તારણને CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયા સમર્થન આપતી નથી, ખાસ કરીને મૂલ્યાંકનો "પૂરતી, ચોક્કસ અને હેતુલક્ષી હતી કે કેમ... લાયક અને અનુભવી વ્યક્તિઓ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવી હતી કે કેમ: અને પ્રોજેક્ટનાં ચોક્કસ વર્ણન સહિત વર્તમાન માહિતી પર આધારિત હતી" કે કેમ, જે PS1 મુજબ જરૂરી છે.

BCSનાં IFC દ્વારા કરવામાં આવેલા મૂલ્યાંકનની મજબૂતાઈના સંબંધમાં આ જ રીતે CAO નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે સક્ષમ નથી, ખાસ કરીને સ્ટેકહોલ્ડરના મૂલ્યાંકનનો આધાર BCS પ્રક્રિયા દ્વારા ઓળખવામાં આવેલા "બધા પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત સમુદાયો, તેમના અલગ ભાગો (સંખ્યાઓ, સ્થાનો) પ્રોજેક્ટની વિપરીત અસરો અને જોખમો પ્રત્યે ભેદતાના અલગ સ્તરોના સંદર્ભમાં, અને પ્રત્યેક સમૂહ પર પ્રોજેક્ટની વિપરીત અસરો અને જોખમોનું વિશ્લેષણ" કે જે IFCની E&S સમીક્ષા વિધિઓ દ્વારા જરૂરી છે તેના પર હતો કે કેમ (ESRP, સંસ્કરણ 2.0., પાન 35).

b) અંત:ભરતીના વિસ્તારમાં સીઝનલ વસાહતો અને માછલી સૂકવવાના વિસ્તારોમાંથી માછીમાર લોકોનું ભૌતિક અને આર્થિક વિસ્થાપન;

પ્રોજેક્ટનો વિસ્તાર રહેઠાણ કે વસાહત વિનાનો છે અને તેથી તેના માટે કોઈપણ પુનર્વસન જરૂરી નથી તેવા ચિત્રણ સામે ફરિયાદીઓ દાવો કરે છે. ચોક્કસ ચિંતાઓનો સંબંધ વાડ અને જળમાર્ગના બાંધકામ સાથે છે જેનાથી ગામથી માછીમારીની વસાહત સુધીના વળતાં પ્રવાસનું અંતર વધે છે અને માછલી સૂકવવાના વિસ્તારો સુલભ રહેતા નથી.

IFCના પ્રોજેક્ટના દસ્તાવેજોની સમીક્ષા બતાવે છે કે પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત ગામોમાં જમીનધારકો અને વપરાશકર્તાઓના અધિકારો સાથેના સંબંધમાં દેખાવ ધારાધોરણ 5 (જમીન હસ્તાંતરણ અને અનૈચ્છિક પુનર્વસન) લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું. જો કે, અંત:ભરતી ઝોનમાં સીઝનલ વસાહતોમાં રહેતા માછીમાર પરિવારોને પ્રોજેક્ટથી વિસ્થાપિત થયેલાં ગણવામાં આવ્યા ન હતાં.

³ સામાજિક અને પર્યાવરણીય ટકાઉપણાં અંગેની નીતિ (2006), પાન 4.

ભૌતિક વિસ્થાપન ઉપરાંત PS5 આર્થિક વિસ્થાપનનાં દાખલાઓને લાગુ પડે છે “જો પ્રોજેક્ટ માટે જમીન હસ્તાંતરણથી આવક કે આજીવિકા ગુમાવવાની થાય, પછી ભલે અસરગ્રસ્ત લોકો ભૌતિક રીતે વિસ્થાપિત થયા હોય કે ન હોય...” (ફકરો 20 (2006)). જો કે PS5 “જમીન હસ્તાંતરણ સિવાયની પ્રોજેક્ટની પ્રવૃત્તિઓમાંથી થતી વિપરીત આર્થિક, સામાજિક કે પર્યાવરણીય અસરો”ને લાગુ પડતી નથી (ફકરો 6 (2006)).

ફરિયાદીઓની સીઝનલ માછીમારીની વસાહતો અને માછલી સૂકવવાના વિસ્તારો સાથેના સંબંધમાં PS5ને યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં તે વિશેના તારણને CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયા સમર્થન આપતી નથી.

c) માછલી સૂકવવા પર અને સાર્વજનિક સ્વાસ્થ્ય પર કોલસાની રાખ અને અન્ય હવાજન્ય પ્રદૂષણની અસર;

ફરિયાદીઓ ભારપૂર્વક કહે છે કે કોલસાની રાખ/રજ દ્વારા માછલી સૂકવવાની પ્રવૃત્તિઓ પર અસર પડે છે જેનાથી પેદાશની બજારમાં વિશ્વસનીયતા ઘટે છે. કોલસાની રાખ/રજ ઘરનાં છાપરાઓ પર અને જ્યારે ગામવાસીઓ રાત્રે તેમની અગાસીઓમાં સૂઈ જાય છે ત્યારે તેમના શરીર પર જોવામાં આવી છે. ફરિયાદીઓને ચિંતા છે કે ભારે પવનથી રાખના તળાવમાંથી રાખ ઊડી શકે છે; ચીમની જરૂરી 275મી.ની ન હોય તેમ બની શકે છે અને વધારે CGPL યુનિટ્સ શરૂ થવાની સાથે આ સમસ્યાઓમાં વધારો થશે. કોલસાની રાખની હાજરીને કારણે વધેલા કિરણોત્સર્ગના સંભવિત સંસર્ગમાં આવવું એ પણ એક ચિંતા તરીકે વ્યક્ત કરાયું છે.

IFCના પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા સાર (ESRS) મુજબ જરૂરી છે કે પ્રોજેક્ટ વર્લ્ડ બેન્ક ગ્રુપની થર્મલ પાવર: ગાઈડલાઈન્સ ફોર ન્યુ પ્લાન્ટ્સ (પોલ્યુશન પ્રિવેન્શન એન્ડ અબેટમેન્ટ હેન્ડબુક (1998)) અને જનરલ એન્વાયર્નમેન્ટ હેલ્થ એન્ડ સેફ્ટી (EHS) ગાઈડલાઈન્સ (2007) (ESRS (2008), પાન 8)માં નિર્ધારિત થયા પ્રમાણેના ઉત્સર્જનનાં ધોરણોને પૂરા કરે તે અપેક્ષિત હતું. સર્વાંગી પર્યાવરણીય અસર મૂલ્યાંકન (CEIA, 2007)ના ભાગરૂપે પ્રોજેક્ટનાં ઉત્સર્જનોને નમૂનારૂપે રજૂ કરાયા હતાં. પૂરક પર્યાવરણીય અસર મૂલ્યાંકન (SEIA, 2007)માં પ્રોજેક્ટની સંચયી અસરોના વિશ્લેષણ અને હવાની ગુણવત્તા પર પડોશનાં અદાણી પાવર પ્લાન્ટના તબક્કા એકને સામેલ કરાયા હતાં. પ્રસ્તાવિત પ્રોજેક્ટ સાઈટ અને તેની આસપાસના ગામોમાં પરિસરની હવાના પ્રવર્તમાન ગુણવત્તા સ્તરો “સારા” તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યા છે અને પરિણામી પ્રદૂષણનાં સ્તરો નેશનલ એમ્બિયન્ટ એયર ક્વોલિટી સ્ટાન્ડર્ડ્ઝ (NAAQS) ઓફ ઈન્ડિયા (*Ibid.*, પાન 9)ની અંદર હોવાની આગાહી કરવામાં આવે છે. રાખ/રજ નિયંત્રણમાં ઉપાયોમાં આનો સમાવેશ થાય છે: રચના પ્રમાણે 275mની સ્ટેક્સનું નિર્માણ; જમીની સ્તર પર બંધ કન્વેયર બેલ્ટ (મુખ્યત્વે)માં કોલસાનું પરિવહન; ઊડતી રાખનાં નિયમન, પરિવહન અને સંગ્રહ માટે બંધ પ્રણાલી; સ્લરીનું પરિવહન અને નીચેની રાખનો એશ પોન્ડમાં સંગ્રહ; રજ એકત્રીકરણ/દમનની જોગવાઈ; કોલ કન્વેયરની લંબાઈમાં ભૌતિક વિઘ્નો (બોર્ડ) સ્થાપવા માટે વધારાના આયોજનો; કોલ યાર્ડ પર 9મીના વિન્ડ બેરિયરનું બાંધકામ; ઉદ્યોગ શ્રેષ્ઠ આચરણો અને ESP (ઇલેક્ટ્રોસ્ટેટિક પ્રેસિપિટેટર)ના ઈન્સ્ટોલેશનને આધારે રજ શામકોનો ઉપયોગ “એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે રચના કરવામાં આવી

છે કે પરિસ્થિતિ મેટરના ઉત્સર્જનો 50 mg/Nm³ સુધી મર્યાદિત છે” (Ibid., પાન 8). રાખનાં અવશેષોની કિરણોત્સર્ગિતાને મહત્વપૂર્ણ જોખમ તરીકે ઓળખવામાં આવી નથી અને તેના પર હાલમાં નજર રાખવામાં આવી રહી નથી.

CAO નોંધે છે કે ઉચ્ચ પરિસ્થિતિ મેટર (PM)ના સ્તરો કેટલાંક સમયથી સાઈટ ખાતે સ્પષ્ટ બન્યા છે. બેઝલાઈન વખતે (CEIA, 2007) ત્રણ ઋતુઓમાં આસપાસના ગામોમાં સરેરાશ પરિસર PM₁₀ સ્તર 67.9μg/m³ હોવાનું નોંધાયું હતું. આ માપ, NAASQ 24 કલાકનાં 100 μg/m³નાં ધોરણની નીચે હોવા દરમિયાન ગ્રામીણ અને રહેણાંક વિસ્તારોમાં 60μg/m³ની વાર્ષિક સરેરાશ ધોરણથી વધી ગયું હતું. એવું પણ નોંધવામાં આવ્યું છે કે 50μg/m³ની સરેરાશ વાર્ષિક PM₁₀ EHSની નવા થર્મલ પ્લાંટ માટેની માર્ગદર્શિકાઓ (1998) હેઠળ મધ્યમ ગુણવત્તાની હવાના ડિગ્રેડેડ એરશેડ માટે સીમા રેખા ધરાવે છે. પ્રારંભિક સૂચનો એ છે કે CGPL સ્ટેક ઉત્સર્જનો ધોરણોની અંદર છે અને કંપની કન્વેયર બેલ્ટ અને કોલસાના ઢગલામાંથી પલાયક ઉત્સર્જનોને મર્યાદિત કરવા માટેનાં પગલાં લઈ રહી છે.⁴ બીજી તરફ, CEIA કરવામાં આવ્યું ત્યારથી PMનાં સ્તરોમાં મહત્વપૂર્ણ વધારો થયો હોવાનું લાગશે, જેમાં CGPLમાંથી મળતો હાલનો ડેટા પરિસર PM₁₀ની સરેરાશ ઓક્ટોબર 2011 - માર્ચ 2012ના સમયગાળા દરમિયાન 167μg/m³ છે.⁵ આવા સંજોગોમાં CAO IFCની પ્રારંભિક સમીક્ષા અને પરિસર હવા ગુણવત્તા પર પ્રોજેક્ટની અસરના ત્યારબાદના નિરીક્ષણ અંગે નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકવા માટે સક્ષમ નથી.

d) વન્સ થ્રૂ ફિલ્ટિંગ સિસ્ટમ ઊભી કરવાનાં નિર્ણય સાથેના સંબંધમાં રાષ્ટ્રીય નિયમો સાથે અનુપાલન;

ફરિયાદીઓ ચિંતા વ્યક્ત કરે એછે કે કંપનીએ વન્સ થ્રૂ ફિલ્ટિંગ સિસ્ટમ ઊભી કરવા માટે જરૂરી પર્યાવરણીય બહાલી મેળવી નથી; CGPLની ઈન્ટેક ચેનલ માટે પર્યાવરણીય બહાલી મેળવવામાં આવી ન હતી; અને અદાણી પ્લાંટ સાથે વિભાજિત ઈન્ટેક ચેનલના બાંધકામને સમર્થન આપતા અભ્યાસોના સ્વરૂપમાં સાર્વજનિક રીતે ઉપલબ્ધ માહિતી ગેરહાજર છે.

વન્સ થ્રૂ ફિલ્ટિંગ સિસ્ટમના નિર્માણની સંબંધિતતા અંગે CAO નોંધે છે કે સામુદ્રિક પર્યાવરણીય અસર મૂલ્યાંકન (MEIA, 2009) અને સુધારેલ પર્યાવરણીય બહાલીઓ ટાટા પાવરની વેબસાઈટ પર પોસ્ટ કરવામાં આવેલ છે.⁶ આ દસ્તાવેજોની સમીક્ષા કર્યા બાદ, CAOને માલૂમ પડે છે કે IFCએ પોતાને પૂરતી રીતે ખાતરી આપી હતી કે આ સંબંધમાં નિયામક બહાલી મેળવવામાં આવી હતી: (i) વન્સ થ્રૂ ફિલ્ટિંગ સિસ્ટમનું નિર્માણ અને (ii) આઉટફોલ

⁴ ત્રિમાસિક E&S દેખાવ અહેવાલ (જાન્યુઆરી-માર્ચ 2012), અહીં ઉપલબ્ધ છે <http://www.adb.org/projects/41946-014/documents> (જોયાની તારીખ 18 જુલાઈ 2012).

⁵ CGPL અર્ધવાર્ષિક અનુપાલન અહેવાલ (18 એપ્રિલ 2012).

અહીં ઉપલબ્ધ છે <http://tatapower.com/sustainability/pdf/CGPL-18-04-2012.pdf> (જોયાની તારીખ 18 જુલાઈ 2012).

⁶ જુઓ <http://tatapower.com/sustainability/statutory-clearances.aspx> (જોયાની તારીખ 05 જુલાઈ 2012).

ચેનલનાં નિર્માણનાં સ્થાનમાં ફેરફાર. જો કે, CAO એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા સક્ષમ નથી કે સંયુક્ત ઇન્ટેક ચેનલ માટે જરૂરી બહાલીઓ અમલી થઈ હતી તે IFCએ સુનિશ્ચિત કર્યું કે નહીં.

e) મેન્ગ્રોવના નાશના કારણે સામુદ્રિક પર્યાવરણ અને માછલીનાં સ્ટોકમાં લાંબા ગાળાના ઘટાડા પરની અસરો; અને પ્લાન્ટનું નિર્માણ / સંચાલન (ખાસ કરીને ફ્લોડિંગ સિસ્ટમ);

ફરિયાદીઓએ ચિંતા વ્યક્ત કરી હતી કે વન્સ થ્રૂ ફ્લોડિંગ સિસ્ટમના સંચાલનથી સામુદ્રિક પર્યાવરણને નુકસાન પહોંચશે. ખાસ કરીને, એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે આઉટફોલ ચેનલના બાંધકામથી મેન્ગ્રોવ જંગલનાં 200-250 હેક્ટરને અસર થશે અને કોટડી તથા મોઢવા ખાડીઓ વનસ્પતિથી વંચિત અને અનાવૃત્ત થઈ જશે. આ સ્થાનિક પર્યાવરણને સુધારી ન શકાય તેવા નુકસાન તરીકે જોવામાં આવે છે જેનાથી માછલીની ઉપલબ્ધતા અને ઉચ્ચ મૂલ્યનાં કરચલાંઓ પર ખરાબ અસર થઈ છે.

ફરિયાદીઓએ રેપિડ મરીન એન્વાયર્નમેન્ટલ ઈમ્પેક્ટ અસેસમેન્ટ (RMEIA, 2007)નાં તારણો પર પણ પ્રકાશ ફેંક્યો હતો કે "નજીવા કાંઠા આધારિત હાથ જાળી અને જીલ નેટની કામગીરીઓ સિવાય આ છીછરી ખાડીઓમાં કોઈ મોટા પાયાની વ્યાપારી માછીમારી પ્રવૃત્તિઓ થવી જોઈએ નહીં," (પાન 55) જે એવા નિર્દેશ તરીકે જોવામાં આવે છે કે કિનારા આધારિત માછીમારીની પ્રવૃત્તિઓ કે જે કિનારે રહેતાં પરિવારો માટે આજીવિકાનું મહત્વપૂર્ણ સાધન છે તેમની ઉપેક્ષા કરવામાં આવી રહી છે. ત્રણ વર્ષનાં સમયગાળામાં (2009/10 – 2011/12) માછલી અને કરચલા પકડવાના પ્રમાણમાં આવેલા ઘટાડા પર ભાર મૂકવામાં આવે છે.⁷ આ ઘટાડો પ્રથમ CGPL યુનિટ શરૂ થવા પહેલાનાં સમયનો છે અને તેથી તે માટે મુખ્યત્વે અદાણી પાવર અને સંબંધિત બંદરના વિકાસોને દોષપાત્ર માનવામાં આવે છે. જો કે તેની એવી સમસ્યાઓના સૂચક તરીકે જોવામાં આવે છે જે એક વખત CGPLની શરૂઆત થયા બાદ વધારે વણસી જશે. વધારાની વિશેષ ચિંતાઓમાં આઉટફોલ ચેનલમાં રાસાયણિક પ્રદૂષણનો સંકેત અને ઇન્ટેક ચેનલમાં માછલીના બચ્ચાંઓ પર રહેલા જોખમનો સમાવેશ થાય છે.

પ્રોજેક્ટ દેખાવના ધારાધોરણોને પૂર્ણ કરે છે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાય કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે CGPLની E&S અસર મૂલ્યાંકન (નો) સહિત પ્રોજેક્ટની E&S સમીક્ષા કરવા માટે IFC બંધાયેલ છે. "જેનાથી લોકો અથવા પર્યાવરણને નુકસાન ન થાય" અને સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં અને જ્યાં ટાળી શકાય તેમ હોય ત્યાં નકારાત્મક અસરો ટળે, "યોગ્ય રીતે ઘટે, ઓછી થાય કે સરભર થાય" તેવી રીતે રોકાણો કરવાનાં IFCનાં ભાગરૂપે આ હાથ ધરવામાં આવે છે (PSES (2006) ફકરો 8). ઉપર ચર્ચા કર્યા પ્રમાણે, વર્લ્ડ બેન્કની EHS ગાઈડલાઈન્સ ફોર ન્યુ થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સ (પોલ્યુશન પ્રિવેન્શન એન્ડ અબેટમેન્ટ હેન્ડબુક (1998)) અને જનરલ EHS ગાઈડલાઈન્સ (2007) દ્વારા વધારે ચોક્કસ ધારાધોરણો પૂરા પાડવામાં આવે છે.

⁷ વીજળીનો વાસ્તવિક પર્ય (2012), અહીં ઉપલબ્ધ છે <http://www.bicusa.org/en/Article.12658.aspx> (જોયાની તારીખ 18 જુલાઈ 2012).

પ્રોજેક્ટની સામુદ્રિક અસરોની IFCની સમીક્ષા મુખ્યત્વે નેશનલ ઓશનોગ્રાફિક ઈન્સ્ટિટ્યુટ (NOI) RMEIA (2007) અને MEIA (2009) દ્વારા કરવામાં આવેલા બે સામુદ્રિક અસરના મૂલ્યાંકનો પર આધારિત હતી. શરૂ કરવામાં આવેલા અભ્યાસોના આધારે, CAOએ જાણ્યું છે કે યોગ્ય શમનનાં પગલાંઓ અમલી હોવા સાથે પ્રોજેક્ટની સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર નકારાત્મક મહત્વપૂર્ણ અસરો હોવાની સંભાવના નથી તેવો નિષ્કર્ષ કાઢવો એ IFC પર છે. ઉપલબ્ધ ડેટાની પ્રાથમિક સમીક્ષાના આધારે, CAOને એવા દાવાની જાણ થાય છે કે પ્રોજેક્ટથી 200-250 હેક્ટર જેટલાં મેંગ્રોવને નુકસાન થયું છે તે ખમવું મુશ્કેલ છે (જો કે RMEIA સૂચવે છે કે મેંગ્રોવના નાના વિસ્તારો પર અસર થઈ શકે છે). MEIA "ડિસ્ચાર્જ ચેનલની આસપાસ નાના વિસ્તાર"નાં "મર્યાદિત લઘુકરણ"ની સંભાવના પણ ઓળખે છે (પાન 65) જેમાં લઘુકરણની હદ કે વિસ્તારની વધુ વ્યાખ્યા આપવામાં આવી નથી. આવી અસરો આસપાસના સામુદ્રિક વાતાવરણના સંદર્ભમાં કાનૂની રીતે નજીવી ગણી શકાય ત્યારે CAO એવી સંભાવનાને નકારી શકતું નથી કે તે સામાજિક અને આર્થિક રીતે એવા પરિવારો માટે મહત્વપૂર્ણ હોઈ શકે છે જેઓ તેમની આજીવિકાનો હિસ્સો કિનારે માછીમારી કરીને મેળવે છે, જે અહીંયા બનતું હોવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો છે. CAO નોંધે છે કે CGPLએ સ્ટેકહોલ્ડર એન્ગેજમેન્ટ એન્ડ બેનિફિટ શેરિંગ અભ્યાસ શરૂ કર્યો છે જે 2011માં ત્રાગડી ગામ માટે સામાજિક આધારરેખા સ્થાપિત કરે છે. ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે, CAO એ પણ નોંધે છે કે CGPLએ ત્રાગડી અને મોઢવાના માછીમાર સમુદાયોને મદદ કરવા માટેના ઉપાયો અમલી બનાવ્યા છે અને CGPLએ ગુજરાતમાં અન્યત્ર "મેંગ્રોવ વૃક્ષારોપણ કાર્યક્રમ"ને ટેકો આપ્યો છે. જો કે, હાલના તબક્કે CAOને એ સ્પષ્ટ નથી કે IFCએ પોતાને એ ખાતરી અપાવવા માટે પૂરતાં પગલાં લીધા છે કે માછીમાર સમુદાયો પર પ્રોજેક્ટની સામુદ્રિક અસરો પૂરતી રીતે ઓળખવામાં, દૂર કરવામાં અને સરભર કરવામાં આવી છે. વધુ વિશિષ્ટ રીતે, CAOને એ સ્પષ્ટ નથી કે IFCએ પોતાને એ ખાતરી અપાવવામાં પૂરતી તકેદારી લીધી છે કે CGPLનું ફ્લિંગ ડિસ્ચાર્જ વોટર ટેમ્પેચર થર્મલ ડિસ્ચાર્જની માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન કરશે કે નહીં (મિક્સિંગ ઝોનની ધાર પર 3° સેલ્શિયસ) જે ESRS (પાન 9)માં જણાવવામાં આવ્યું છે.⁸

f) મુંદ્રા બંદરના વિસ્તરણને સંબંધિત વિકાસ તરીકે ગણવામાં અથવા સંબંધિત વિકાસની સંચયી અસરોના સંદર્ભમાં રોકાણ તરીકે ગણવામાં નિષ્ફળતા;

ફરિયાદીઓ દલીલ કરે છે કે મુંદ્રા બંદરને સંબંધિત સુવિધા ગણવી જોઈએ અને સામુદ્રિક પર્યાવરણ અને આજીવિકા પરની સંચયી અસરોને ધ્યાનમાં લેવામાં મળેલી નિષ્ફળતાએ PS1નું ઉલ્લંઘન કરે છે. સંચયી અસરના મૂલ્યાંકનમાં જેનો સમાવેશ કરવો જોઈતો હતો તે વિકાસમાં આનો સમાવેશ કરવા માટેની દલીલ કરવામાં આવે છે: મુંદ્રા બંદરનું વિસ્તરણ, અદાણી પાવર સ્ટેશન અને કચ્છની ખાડી પર અન્ય માળખાકીય અને ઔદ્યોગિક વિકાસ.

⁸ આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં CAO નોંધે છે કે વર્તમાન ડિસ્ચાર્જ તાપમાન ડિસ્ચાર્જના સમયે +5.3°Cના સરેરાશ તાપમાન વધારા સાથે રચનાનાં પ્રાચલોની અંદર અહેવાલિત કરાયા છે.

CAOને જાણ થઈ છે કે CGPL એ મુંદ્રા બંદર માટે મોટો ગ્રાહક છે ત્યારે તે "જેની સાનુકૂળતા અને અસ્તિત્વ વિશેષપણે પ્રોજેક્ટ પર આધાર રાખે છે તેવી સુવિધા" હોવાના પરીક્ષણને પૂરું કરતું નથી (PS1 (2006) ફકરો, તેના પર ભાર આપ્યો). નવો બનેલો મુંદ્રા વેસ્ટ પોર્ટ અથવા તેના ભાગો સંબંધિત સુવિધા હોવાની નજીક આવતા હોઈ શકે છે, કારણ કે અદાણી ગ્રુપના દસ્તાવેજો પ્રમાણે, CGPL ત્રણ બર્થમાંથી બે ખાતે બર્થિંગની પ્રાથમિકતા ધરાવે છે જે હાલમાં વેસ્ટ પોર્ટમાં સંચાલન કરે છે.⁹ હજીપણ, વેસ્ટ પોર્ટ બિન-CGPL કાર્ગોના મહત્વપૂર્ણ કદને સેવા આપે છે ત્યારે હજી એ સ્પષ્ટ નથી કે તે ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે સંબંધિત સુવિધાઓ માટે વિશેષ અવલંબન પરીક્ષણ પૂર્ણ કરે છે કે નહીં. બીજી તરફ, IFCની રોકાણ સમીક્ષા મેમોરેન્ડમમાં જણાવ્યા પ્રમાણે, બંદરથી CGPL સુધી કોલસાનું વહન કરવા માટેની વ્યવસ્થાને પ્રોજેક્ટનાં પ્રભાવ ક્ષેત્રનો ભાગ માનવી જોઈએ, સંબંધિત સુવિધા તરીકે અથવા તો ગ્રાહક નિયંત્રિત કરે તેવી સંબંધિત સુવિધા તરીકે.¹⁰

PS1 (2006) પ્રમાણે પ્રોજેક્ટનાં પ્રભાવ ક્ષેત્રનાં સંદર્ભમાં જેનો વિચાર કરવાની જરૂર છે તેવી સંચયી અસરો (i) "પ્રોજેક્ટના વધુ આયોજિત વિકાસ", (ii) "કોઈપણ પ્રવર્તમાન પ્રોજેક્ટ કે સ્થિતિ", અને (iii) "અન્ય પ્રોજેક્ટ સંબંધિત ગતિવિધિઓ કે જે E&S મૂલ્યાંકન હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું તે સમયે વાસ્તવિક રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી હોય" તેમાંથી થતી અસરો છે.

CAOને જાણ થઈ છે કે વિકાસના ક્રમિક તબક્કાઓની સંચયી અસરનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે નિયામક પર આધાર રાખવા દરમિયાન એચરશેડ પર અદાણી પાવરના તબક્કા 1ના સંચાલનોની સંચયી અસરને ધ્યાનમાં લેવામાં IFCએ PS1 પ્રમાણે કામ કર્યું છે. જો કે, CAOને એ સ્પષ્ટ નથી કે IFCએ તેની E&S સમીક્ષામાં અદાણી પાવર અથવા વેસ્ટ પોર્ટના બાંધકામની વ્યાપક પર્યાવરણીય અસરો અંગે પૂરતી વિચારણા કરી હતી કે કેમ. આ જ રીતે CAOને સ્પષ્ટ નથી કે IFCની નીતિઓ અને વિધિઓ જ્યાં અનિશ્ચિત પર્યાવરણીય અને સામાજિક અસરો સાથેનો ઝડપી ઔદ્યોગિક વિકાસ થવાનો હોય તેવા વિસ્તારોમાં થતાં પ્રોજેક્ટ્સ સાથે સંબંધિત E&S જોખમોનું નિયમન કઈ રીતે કરવું તે અંગે સ્ટાફને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે કે કેમ.¹¹

g) વધારાના આજીવિકા સમૂહો, જેમ કે ચારો ચરનારા અને મીઠાનાં અગરના કામદારો પરની અસરો કે જે યોગ્ય રીતે ઓળખવામાં આવી ન હતી અથવા ઘટાડવામાં આવી ન હતી

⁹ APSEZ ખાતે બર્થિંગ નીતિ અને ભાવનું માળખું (2012). અહીં ઉપલબ્ધ છે

www.mundraport.com/port_operations/download2.php?f=33.pdf (જોયાની તારીખ 18 જુલાઈ 2012).

¹⁰ નોંધ લેશો કે IRMના સમયે (13 નવેમ્બર 2007) કોલસો રેલ કે કન્વેયર દ્વારા બંદરથી CGPL સુધી લાવવામાં આવશે તે સ્પષ્ટ નથી.

¹¹ CAO નોંધે છે કે 1 જાન્યુઆરી 2012નાં રોજ અમલી બનેલા PS1ના ફેરફારો હાલના કેસમાં લાગુ પડતાં નથી પરંતુ તેમાં સંબંધિત સુવિધાઓ અને સંચયી અસરોની ઓછી મર્યાદિત વ્યાખ્યાઓનો સમાવેશ થાય છે જે આ મુદ્દાઓનું સમાધાન કરવામાં ફાળો આપી શકે છે.

માછીમાર લોકો પરની અસરો ઉપરાંત, ફરિયાદીઓની દલીલ છે કે મીઠાના અગરના માલિકો અને કામદારોને જમીનનું નુકસાન થવાથી (મીઠાના અગર માટે વપરાતા મડ ફ્લેટ); રાખ/રજને કારણે મીઠાની ગુણવત્તામાં ઘટાડો; અને સંબંધિત સ્વાસ્થ્ય અસરો (વધારાની ફરિયાદ)થી અસર થઈ છે. ચારામાંથી પોતાની આજીવિકા મેળવતા પરિવારો પરની નકારાત્મક અસરો પણ વધી છે.

આ મુદ્દાઓનો પ્રતિસાદ આપવામાં CAO યાદ કરે છે કે તેની સંચાલનની માર્ગદર્શિકાઓ (OGs) 'IFC/MIGA પ્રોજેક્ટ દ્વારા અસરગ્રસ્ત લોકો દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદોનું નિવારણ કરવામાં IFC અને MIGA'ને મદદ કરવાની દ્રષ્ટિએ તેના આદેશને વ્યાખ્યાયિત કરે છે (OG 1.1). ફરિયાદો ખરેખર પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકો તરફથી આવે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા સંગઠનો જેમના તરફથી ફરિયાદ કરવામાં આવી હોય તેવા લોકોને ઓળખે અને તેમનું પ્રતિનિધિત્વ કરવાની સત્તાનો પુરાવો પૂરો પાડે તે જરૂરી છે (OG 2.2.2). આ કિસ્સામાં, ફરિયાદ માછીમારનું પ્રતિનિધિત્વ કરતાં સંગઠન દ્વારા કરવામાં આવી હતી (MASS - એસોસિએશન ફોર ધ સ્ટ્રગલ ફોર ફિશરવર્કર્સ રાઈટ્સ). પ્રારંભિક ફરિયાદ અને CAO ઓબ્ઝર્વેશન પ્રક્રિયાનું લક્ષ્ય માછીમાર લોકો સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ પર પણ હતું. MASSએ પોતાને અન્ય આજીવિકા સમૂહોના પ્રતિનિધિ તરીકે સ્થાપિત ન કર્યું હોવાથી આ મૂલ્યાંકનમાં વર્તમાન પ્રક્રિયાના ભાગરૂપે મીઠાનાં અગરના કામદારો અને ચારો ચરાવનારા લોકો સાથેના સંબંધમાં CAO ઓબ્ઝર્વેશન પ્રક્રિયાના નિષ્કર્ષ બાદ ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓનો વિચાર કરવામાં આવશે નહીં.

h) પ્રોજેક્ટનાં દસ્તાવેજોમાં જેની આગાહી કરવામાં આવી હતી તેનાથી આગળ વીજળીના ખર્ચમાં વધારાઓની સામાજિક અસરો;

ફરિયાદીઓ નોંધે છે કે અપેક્ષિત વિકાસ પરિણામના આધાર પર પ્રોજેક્ટને માન્ય કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં સસ્તી અને વિશ્વસનીય વીજળીના પુરવઠા દ્વારા વીજળીની વધારે સુલભતાનો સમાવેશ થતો હતો. જો કે, કોલસા અને અન્ય પ્રોજેક્ટ ઈનપુટ્સ વિશેની અવાસ્તવિક ધારણાઓને જોતાં, ફરિયાદીઓ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે પ્રોજેક્ટ વ્યવહારિક બની શકે તે માટે નક્કી થયેલા ભાવમાં વધારો કરવાની CGPLને જરૂર પડશે. આ આધાર પર ફરિયાદીઓ ભારપૂર્વક કહે છે કે રોકાણને વ્યાજબી ઠેરવવામાં કેન્દ્રસ્થ હોય તેવા ગરીબ તરફી વિકાસના પરિણામો આ પ્રોજેક્ટ આપી શકશે નહીં.

CAO નોંધે છે કે નીતિઓ, માર્ગદર્શિકાઓ અને વિધિઓ સાથેનું એક્સ-પોસ્ટ અનુપાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે ચોક્કસ પ્રોજેક્ટ અને તેની પર્યાવરણીય કે સામાજિક અસરો વિશેની ચિંતાઓના પ્રતિસાદમાં તેનો અનુપાલન આદેશ વ્યક્ત થાય છે (OG 1.2). CAO અનુપાલન ઓડિટ માટેના માપદંડમાં IFC/MIGAની નીતિઓ, દેખાવના ધોરણો, માર્ગદર્શિકાઓ, વિધિઓ અને જરૂરિયાતોનો સમાવેશ થાય છે જેના ઉલ્લંઘનથી વિપરીત સામાજિક કે પર્યાવરણીય પરિણામો આવી શકે છે (OG 3.2, ભાર આપવામાં આવ્યો છે). આ મુદ્દે એવી ચિંતા સાથે સંબંધિત છે કે પ્રોજેક્ટ ધારેલો સામાજિક લાભ આપશે નહીં જે એવા દાવાથી વિરુદ્ધ છે કે તેની વિપરીત સામાજિક કે પર્યાવરણીય અસરો થશે. આ મુદ્દે આમ પણ CAOનાં અનુપાલન આદેશની બહાર આવે છે.

i) પ્રોજેક્ટની E&S અસરો ઓછી કરવા માટેનાં ટેકનિકલ રીતે અને નાણાકીય રીતે અનુકૂળ વિકલ્પો પર વિચાર કરવામાં નિષ્ફળતા;

ઘણાં સ્તરો પર પ્રોજેક્ટની E&S અસર ઓછી કરવા માટેનાં ટેકનિકલ રીતે અને નાણાકીય રીતે અનુકૂળ વિકલ્પો પર વિચાર કરવામાં નિષ્ફળતા મળી હોવાનો ફરિયાદીઓનો આરોપ છે. આમાં પસંદ કરવામાં આવેલ ફૂલિંગ સિસ્ટમની રચના અને જેને સામાજિક અને પર્યાવરણીય રીતે નુકસાનકારક પ્રોજેક્ટ તરીકે જોવામાં આવે છે તેના વિકલ્પો પૂરતી રીતે વિચારવામાં આવ્યા નથી તેવી વધારે સામાન્ય ચિંતાઓ વિશેના ચોક્કસ નિર્ણયોનો સમાવેશ થાય છે. ફૂલિંગ સિસ્ટમની રચના સાથેના સંબંધમાં, ફરિયાદીઓ દલીલ કરે છે કે પસંદ કરવામાં આવેલી વન્સ થ્રૂ ડિઝાઇન જૂનીપુરાની છે અને તેઓ કેલિફોર્નિયા એનર્જી કમિશનના અભ્યાસને ટાંકે છે જેનું તારણ એ છે કે આ ટેકનોલોજી સમુદ્રી જીવસૃષ્ટિને હાનિકારક છે.¹² વધારે સામાન્ય સ્તર પર એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે ટાટાના CGPL બિડમાં તેના બળતણ અને બાંધકામનાં ખર્ચાઓની મોટા પાયે ઉપેક્ષા કરવામાં આવી છે જેનાથી અન્યથા વધારે વ્યવહારિક (અને પર્યાવરણને ઓછી હાનિ કરે તેવા) સાબિત થઈ શકે તેવા વીજળીના વૈકલ્પિક સ્ત્રોતોની સ્પર્ધાત્મકતા માટેની દલીલ નબળી પડી હતી.¹³

"સંભવિત મહત્વપૂર્ણ વિપરીત અસરો ધરાવતા પ્રોજેક્ટ્સ કે જે વૈવિધ્યસભર, અપ્રતિવર્તી કે અભૂતપૂર્વ" (PS1) અથવા જ્યાં પ્રોજેક્ટ "મોટાપાયે કુદરતી આવાસને પરિવર્તિત કરે કે વિનાશ કરે" તેવી અપેક્ષા છે (PS6) તેવા કિસ્સામાં અસરોના સ્ત્રોતનાં વિકલ્પોની વિશેષ વિચારણાની PS1 અને PS6 પ્રમાણે જરૂર પડે છે. વધુમાં, જેમાં GHGsનું મહત્વપૂર્ણ પ્રમાણ પેદા કરવાની જરૂર હોય તેવા પ્રોજેક્ટ્સના કિસ્સામાં, PS3 મુજબ જરૂરી બને છે કે IFC ગ્રાહકો "પ્રોજેક્ટ સંબંધિત ગ્રીનહાઉસ વાયુ (GHG)નાં ઉત્સર્જનોને ઘટાડે કે તેને ભરપાઈ કરે તેવા ટેકનિકલ અને નાણાકીય રીતે વ્યવહારિક અને ખર્ચની દ્રષ્ટિએ અસરકારક વિકલ્પોનું મૂલ્યાંકન કરે...."

RMEIA (2007)માં વન્સ થ્રૂ અને રિસર્ક્યુલેશન ફૂલિંગ સિસ્ટમ બંનેની વિચારણાનો સમાવેશ થાય છે, જેમાં સામુદ્રિક પર્યાવરણની દ્રષ્ટિએ વન્સ થ્રૂ ડિઝાઇન વધારે અનુકૂળ જણાઈ છે. તેમાં વન્સ થ્રૂ ડિઝાઇનની વિવિધતાઓ પર પણ વિચાર કરવામાં આવ્યો છે જેનો નિષ્કર્ષ એ છે કે ચેનલ દ્વારા એક્લુઅન્ટ મુક્ત થાય તે પાઈપની સરખામણીએ વધારે સારું રહેશે. SEIA (2007) પણ કારણો સૂચવે છે કે શા માટે વૈકલ્પિક સાઈટ્સ અને ફૂલિંગ સિસ્ટમની રચનાઓ પસંદ કરવામાં આવી ન હતી (પાન 48). ઉપર ઉલ્લેખ કર્યા પ્રમાણે, MEIA

¹² કેલિફોર્નિયા એનર્જી કમિશન (2005) ઈસ્યુઝ એન્ડ એન્વાયર્નમેન્ટલ ઈમ્પેક્ટ્સ અસોસિએટેડ વિથ વન્સ-થ્રૂ ફૂલિંગ એટ કેલિફોર્નિયાઝ કોસ્ટલ પાવર પ્લાન્ટ્સ, અહીં ઉપલબ્ધ છે <http://www.energy.ca.gov/2005publications/CEC-700-2005-013/CEC-700-2005-013.PDF> (જોયાની તારીખ 18 જુલાઈ 2012).

¹³ ફરિયાદીઓ પ્રમાણે, CGPLના અંદાજીત કોલસાના ભાવો અનુક્રમે બિડ અને એવોર્ડના સમયે કોલસા માટે સંબંધિત બજાર ભાવ પર \$15/mt અને \$25/mt હતાં અને ઈન્ડોનેશિયન કોલસા માટે ફેબ્રુઆરી 2012નાં માપદંડ પર \$74/mt હતો. બાંધકામના ખર્ચાઓ (\$1.05 મિલિયન પ્રતિ MW) પણ ભારતમાં સમાન પ્લાન્ટની સરખામણીએ અંદાજ કરતાં ઓછા હોવાની અને રૂપિયાની નબળાઈ તથા અન્ય પરિબલોને કારણે વધેલા હોવાની દલીલ કરવામાં આવે છે.

(2009) અને RMEIA (2007) પ્રમાણે, યોગ્ય શમન ઉપાયોની વ્યવસ્થા હોવાથી પ્રોજેક્ટ સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર મહત્વની અસરો કરે તેવી અપેક્ષા ન હતી. આમ, ઉપર (a) હેઠળ ચર્ચા કરવામાં આવ્યા પ્રમાણે CGPLની પર્યાવરણીય અસરના મૂલ્યાંકનોનાં પોતાના મૂલ્યાંકનમાં IFCએ પૂરતી તકેદારી લીધી છે તેવું ધારી લઈએ તો, CAOને માલૂમ પડે છે કે ફ્લિંગ સિસ્ટમ માટે વૈકલ્પિક રચનાઓની કોઈ વધુ વિચારણાની જરૂર નથી.

રચનાનાં વિકલ્પો પરનો વ્યાપક પ્રશ્ન ખર્ચના કથિત રીતે ખોટાં માનવામાં આવતા અનુમાનોને કારણે વીજળીના વધુ સ્ત્રોતોની વિચારણા અટકી હતી કે કેમ તેની IFC દ્વારા સ્વીકૃતિ તરફ વળે છે. ટાટા પાવરે CGPL માટેનું બિડ જીત્યા બાદ IFCએ પ્રોજેક્ટનું મૂલ્યાંકન કર્યું હોવાથી આ દલીલ કરવી મુશ્કેલ બને છે. સુપર ક્રિટિકલ કોલસા સંચાલિત ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને CGPL 4000MW પાવર સ્ટેશન બનશે તેવો નિર્ણય ભારત સરકારનાં પાવર ફાયનાન્સ કોર્પોરેશન દ્વારા લેવામાં આવ્યો હતો. આમ એવી અપેક્ષા રાખવાની નથી કે પોતાના E&S મૂલ્યાંકનોમાં ગ્રાહકને આ સ્તરે વૈકલ્પિક રચનાઓની વિચારણા કરવાની જરૂર પડી હોવી જોઈએ. પ્રશ્ન ત્યારબાદ એ આવે છે કે પ્રોજેક્ટને નાણાં ધીરવાનું નક્કી કરવામાં IFC તેની નીતિઓ પ્રમાણે કામ કર્યું હતું કે નહીં.¹⁴

IFCએ પ્રોજેક્ટમાં તેની સમીક્ષા પ્રક્રિયાના ભાગરૂપે GHG ઉત્સર્જનો, તેના ખર્ચના અનુમાનો (કોલસાના ભાવો સહિત), અને ઊર્જાના વૈકલ્પિક સ્ત્રોતોની વ્યાવહારિકતાને ધ્યાનમાં લીધી હતી. ESRS સ્વીકારે છે કે પ્રોજેક્ટ મહત્વપૂર્ણ GHG ઉત્સર્જનો કરશે પરંતુ તે આ હકીકતને આયોજિત પ્લાન્ટની થર્મલ કાર્યક્ષમતાના સંદર્ભમાં મૂકે છે જે ભારતમાં, સમગ્ર વિશ્વમાં અને OECD દેશોમાં કોલસા આધારિત પાવર પ્લાન્ટની સરેરાશ થર્મલ કાર્યક્ષમતા કરતાં અનુક્રમે 70%, 30% અને 20% જેટલી વધુ સુધરવાનો અંદાજ છે. આ આધાર પર IFC દલીલ કરે છે કે પ્રોજેક્ટ વીજળી પુરવઠાનાં યુનિટ દીઠ ભારતની વીજળી નિર્માણ વ્યવસ્થાના સરેરાશ કાર્બન ઉત્સર્જનોના ઘટાડામાં પરિણમશે. CGPLનાં ખર્ચના અંદાજો પણ પ્રોજેક્ટને મંજૂરી મળે તે પહેલાં IFC દ્વારા વિશ્લેષણનો વિષય હતાં. બળતણનાં ખર્ચોના અંદાજો ઓછા ગણવામાં આવતા હતાં ત્યારે IFCને માલૂમ પડ્યું કે CGPLએ ઈન્ડોનેશિયન કોલસા તેમજ જ્યાં કોલસાનો મૂળ સ્ત્રોત છે તે ઈન્ડોનેશિયન ખાણોમાં મહત્વપૂર્ણ ઈક્વિટીના હિસ્સા માટે લાંબા સમયગાળાનો કરાર મેળવીને કોલસાના ભાવો વધવાના જોખમને ઘટાડવા માટે યોગ્ય પગલાં લીધા હતાં. આ પ્રોજેક્ટની પોતાની સમીક્ષાના ભાગરૂપે, IFCએ વીજળીના વૈકલ્પિક સ્ત્રોતોને પણ ધ્યાનમાં લીધા હતાં પરંતુ આ વધારે પ્રમાણમાં ખર્ચાળ હોવાનું અથવા ટેકનિકલ, સામાજિક અને પર્યાવરણીય વિધ્નો તેમાં આવતા હોવાનું જાણ્યું હતું જેનો અર્થ એ છે કે કોલસાની સંચાલન ક્ષમતામાં ભારે વધારા માટે તે વ્યવહારિક વિકલ્પો ન હતાં.

¹⁴ નોંધ લેશો કે વર્લ્ડ બેન્કની સંચાલન નીતિ 4.01થી ઊલટું IFCની E&S જરૂરિયાતો માટે IFC 'પ્રોજેક્ટ વિનાનો' વિકલ્પ વિચારે તે જરૂરી નથી.

જે નિષ્કર્ષો આવ્યા છે તે ચર્ચા માટે બેશક ખુલ્લાં છે, પરંતુ લાગુ પડતી નીતિઓના પાલનનો સ્પષ્ટ અભાવ ન જણાતો હોય તે સિવાય CAO IFCનાં મેનેજમેન્ટનાં નિર્ણયોની સમીક્ષા કરવા માટે તૈયાર નથી. અહીં ચાવીરૂપ જરૂરિયાત એ છે કે IFC “એવી નવી વ્યાપારી પ્રવૃત્તિને ભંડોળ નહીં આપે કે યોગ્ય સમયગાળામાં દેખાવના ધારાધોરણો પૂરા કરવાની અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં” (PSES, ફકરો 17). આવા કિસ્સામાં (ફરીથી એ ધારી લઈએ કે IFCએ ઉપર (a) હેઠળ ચર્ચા કરવામાં આવ્યા પ્રમાણે CGPLની પર્યાવરણીય અસરના મૂલ્યાંકનનાં તેના પોતાના મૂલ્યાંકનમાં પૂરતી તકેદારી લીધી છે), CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે PSs પ્રમાણે પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તેવા નિષ્કર્ષ પર IFC પહોંચે તે માટે તે મુક્ત છે અને આમ રોકાણ સાથે આગળ વધવા તૈયાર છે. તે સમયે અમલી હોય તેવી નીતિઓએ કોલસાથી સંચાલિત વીજળીના પ્રોજેક્ટ્સમાંથી થતાં GHG ઉત્સર્જનો સાથેના સંબંધમાં “કોઈ નુકસાન નહીં કરવાનાં” સિદ્ધાંતો (PSES (2006/12), ફકરાઓ 8/9) પ્રત્યે સંસ્થાની પ્રતિબદ્ધતાને કઈ રીતે ચરિતાર્થ કરવી તેના પર સ્ટાફને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું કે કેમ તે અંગે CAO સ્પષ્ટ નથી ત્યારે આ સંબંધમાં અનુગામી ગતિવિધિઓ નોંધવામાં આવે છે.¹⁵

j) પ્રોજેક્ટનાં E&S પાસાંઓનાં IFC દ્વારા નીરીક્ષણની પર્યાપ્તતા.

ફરિયાદીઓ ચિંતાઓ વ્યક્ત કરે છે કે પ્રોજેક્ટનું IFC દ્વારા થયેલ નિરીક્ષણ અપૂરતું છે, ખાસ કરીને બાહ્ય E&S કન્સલ્ટન્ટ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ અહેવાલો પર તેના અવલંબનમાં.

IFC ગ્રાહકનો E&S દેખાવ પર આજીવન રોકાણ દ્વારા નજર રાખે તે જરૂરી છે. ગ્રાહક દ્વારા સુપ્રત કરવામાં આવેલા વાર્ષિક દેખરેખ અહેવાલો અને IFCની E&S સમીક્ષા વિધિઓ દ્વારા જરૂરી સાઈટની મુલાકાતોના આધાર પર પ્રોજેક્ટનું નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે. આ કિસ્સામાં, બાહ્ય E&S કન્સલ્ટન્ટ દ્વારા CGPLના અહેવાલની આપૂર્તિ કરવામાં આવે છે. બાહ્ય E&S કન્સલ્ટન્ટ જરૂરિયાતોના અપવાદો/વિચલનોનો અહેવાલ આપે છે, સુધારાત્મક પગલાંઓ પૂરા પાડે છે/તેની ભલામણ કરે છે અને ભલામણ કરાયેલ સુધારાત્મક પગલાના અમલીકરણનું ધ્યાન રાખે છે.

IFCની E&S સમીક્ષા વિધિઓ દ્વારા જરૂરી છે તે પ્રમાણે, IFC અને CGPLએ 'વાર્ષિક E&S દેખાવ અહેવાલ માટેના રિપોર્ટિંગ ફોર્મેટ પર સંમતિ સાધી હતી¹⁶ અને કરારબદ્ધ કન્સલ્ટન્ટે જરૂર પ્રમાણે ત્રિમાસિક અને વાર્ષિક દેખાવના અહેવાલો તૈયાર કર્યા છે. વધારાનું રિપોર્ટિંગ અને દેખરેખ CGPL દ્વારા કરવામાં આવે છે.

જો કે, CAO જે રીતે IFCએ CGPLની E&S જવાબદારીઓનું માળખું ગોઠવ્યું છે અને તેના પર દેખરેખ રાખે છે તેની સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ પર સ્પષ્ટતા મેળવવા ઈચ્છે છે.

¹⁵ જુઓ ઓપરેશન ગાઈડન્સ ફોર વર્લ્ડ બેન્ક ગ્રુપ સ્ટાફ: કાઈટેરિયા ફોર સ્ક્રીનિંગ કોલ પ્રોજેક્ટ્સ અંડર ધ સ્ટ્રેટેજિક ફેમવર્ક ફોર ડેવલપમેન્ટ એન્ડ ક્લાયમેટ ચેન્જ (માર્ચ 2010), અહીં ઉપલબ્ધ છે:

http://siteresources.worldbank.org/EXTENERGY2/Resources/CGN_20100331.pdf

¹⁶ લોન સમજૂતીનો પુરાવો 5.5(c)(B)

સૌપ્રથમ ગ્રાહકની E&S પ્રતિબદ્ધતાઓ એવી શરતોમાં વ્યક્ત કરવામાં આવે છે જેના પર નજર રાખવી મુશ્કેલ છે. આ 2009/10નાં વાર્ષિક E&S દેખાવ અહેવાલમાં વ્યક્ત કરાયેલો મુદ્દો છે જેમાં એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે "... EMPની મોટાભાગની જોગવાઈઓ એટલી લાક્ષણિક છે કે તેનો વાસ્તવમાં અમલ થઈ શકવો કે તેનું પગેડું કાઢવું મુશ્કેલ છે".¹⁷ આ ચિંતાઓનું બાદમાં નિવારણ કરવામાં આવ્યું હોઈ શકે છે, પરંતુ CAOને એ સ્પષ્ટ નથી કે PS1માં સ્થાપિત વિશેષતા માટેની જરૂરિયાતોનું પાલન કરતાં એક્શન પ્લાનનો મુસદ્દો તૈયાર કરવા અંગે IFCએ CGPLને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું છે કે કેમ તે સ્પષ્ટ નથી. બીજું એ કે, CGPLની E&Sની રિપોર્ટિંગની જવાબદારીઓ (નિયામક અને ઋણદાતા બંને)ની પોતાની સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી તકેદારી લીધી છે કે કેમ તે અંગે CAO અસ્પષ્ટ છે. છેલ્લે, પ્રોજેક્ટના નિરીક્ષણમાં ઓળખાયેલા E&S સંબંધિત મુદ્દાઓનો હલ લાવવા માટે ગ્રાહક સાથે પ્રવૃત્ત થવામાં IFC પૂરતી રીતે અગ્રસક્રિય છે કે કેમ તે તારણ પર પહોંચવામાં CAO અક્ષમ છે.

5. CAOનો નિર્ણય

ફરિયાદ અને સંબંધિત દસ્તાવેજોની સમીક્ષ કર્યા બાદ, CAO નિષ્કર્ષ કાઢે છે કે કે ફરિયાદીઓ વ્યક્ત કરવામાં આવેલાં ઘણાં મુદ્દાઓ મુજબ વધુ પૂછપરછ વ્યાજબી બને છે. આમ, સંચાલનની માર્ગદર્શિકાઓ પ્રમાણે, CAO IFCનાં સામાજિક અને પર્યાવરણીય દેખાવના ઓડિટ માટે સંદર્ભની શરતો વિકસાવશે, ખાસ કરીને:

- CGPLના પર્યાવરણીય અને સામાજિક (E&S) મૂલ્યાંકનોની સમીક્ષા કરવામાં IFCએ પૂરતી તકેદારી લીધી છે કે કેમ;
- IFCએ તેની E&S સમીક્ષામાં અદાણી પાવર અને મુંદ્રા વેસ્ટ પોર્ટના નિર્માણની સંચયી અસરો પર પૂરતી વિચારણા કરી હતી કે કેમ;
- પ્રોજેક્ટ માટે સમુદાય સહકારનું IFC દ્વારા મૂલ્યાંકન પૂરતું હતું કે કેમ;
- ફરિયાદીઓની સીઝનલ માછીમારીની વસાહતો અને માછલી સૂકવવાના વિસ્તારો સાથેના સંબંધમાં દેખાવ ધારાધોરણ 5 યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યું છે કે કેમ;

¹⁷ જુઓ વાર્ષિક E&S દેખાવ અહેવાલ (2009/10) પાન 6. અહીં ઉપલબ્ધ છે <http://www.adb.org/projects/41946-014/documents> (જોયાની તારીખ 18 જુલાઈ 2012). સમાન ટિપ્પણી 2008/9નાં વાર્ષિક E&S દેખાવ અહેવાલમાં કરવામાં આવી છે.

- દેખાવ ધારાધોરન 1માં સ્થાપિત વિશેષતા માટેની જરૂરિયાતો પૂર્ણ કરતા એક્શન પ્લાનનો મુસદ્દો ઘડવા પર IFCએ CGPLને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું છે કે કેમ;
- નિયામક અને ઋણદાતાની E&S જરૂરિયાતો પર CGPLનાં રિપોર્ટિંગની પોતાની સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી તકેદારી લીધી હતી કે કેમ;
- પ્રોજેક્ટના નિરીક્ષણમાં ઓળખવામાં આવેલા E&Sનાં મુદ્દાઓને હલ કરવા માટે ગ્રાહક સાથે પ્રવૃત્ત થવામાં IFC પૂરતું અગ્રસક્રિય છે કે કેમ;
- પર્યાવરણીય અને સામાજિક પરિણામોની વ્યાખ્યા આપવા સાથે ઝડપી ઔદ્યોગિક વિકાસની પ્રક્રિયામાં હોય તેવા વિસ્તારોમાં પ્રોજેક્ટ સાથે સંબંધિત E&S જોખમોનું કઈ રીતે નિયમન કરવું તેના પર IFCની નીતિઓ અને વિધિઓ સ્ટાફને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે કે કેમ.